

ECOURI UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

33 | FEBRUARIE
2022

H. SKOVORODA

300 DE ANI DE LA NAȘTERE Hryhorii Savyci Skovoroda (1722-1794)

Magdalena LASZLO-KUŢIUK

HRYHORII SKOVORODA ȘI NICHITA STĂNESCU¹

Nichita Stănescu a fost, fără îndoială, corifeul poeziei românești postbelice. Apariția primului său volum, „Sensul iubirii” (1960), a fost primită de critici ca un eveniment remarcabil, un semn al debutului pe arena literară a unei noi generații, eliberată de prejudecățile perioadei dogmatismului. Mai apoi, publicațiile sale au devenit un marș triumfal. De patru ori a fost distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor. Volumele sale poetice, destul de ermetice, erau publicate, pentru poezie, în tiraje enorme. Poezia lui Stănescu a devenit cunoscută și peste hotare. În România, se publicau ediții bilingve, iar în afara granițelor țării, opera sa a fost adesea tradusă chiar și în Vest – în Statele Unite, în Suedia, nemaivorbind de succesul pe care l-a avut în Iugoslavia. Din acest motiv, numele lui nu încetează să răsună chiar și după moarte (1983). Dintre ultimele deja postmortem publicații ale lui Nichita Stănescu amintim volumul bilingv ucrainean-român care a apărut la Chișinău în 2003, fiind dedicat împlinirii a 70 de ani de la nașterea poetului. Autorul traducerii în limba ucraineană a fost Ivan Draci, cel mai apropiat de Nichita Stănescu poet ucrainean. Volumul conține 11 elegii (subtitlul „Cina cea de Taină”). Coincidența subtitlului volumului, care cuprinde cele mai caracteristice pentru Stănescu poezii, cu titlul celei mai frumoase poezii în limba latină a lui Skovoroda, „Cina cea de Taină sau Despre eternitate”, la prima vedere, este întâmplătoare. Întrucât Stănescu nu cunoștea și, probabil, nu a auzit niciodată despre opera unuia dintre cei mari poeți și filosofi ucraineni ai secolului

al XVIII-a. Și, totuși, ceva profund îi leagă pe cei doi autori, și anume ceea ce noi numim poezia drept filosofie, iar filosofia drept creatoare de mituri, ceea ce a imaginat Stănescu în titlul volumului nepublicat de proză: „O nouă frontieră a sufletului uman”. Pe amândoi îi leagă indiferența față de bunurile materiale și succesele lumești, căutarea fericirii în înțelegerea sensului vieții umane.

În poezia menționată, Skovoroda caută moartea doar de dragul de a cunoaște ce se ascunde în spatele lumii vizibile, iar în tratatele sale, preamărește „munca ancestrală” ca secret al fericirii. În poeziile sale, Stănescu își aseamănă munca cu aratul câmpului cugetării, iar chintesența trupului o vede în oase, singurele care rămân după descompunerea cadavrului. Acest aspect îl conduce pe cititor direct către cultul original al strămoșilor. În traducerea lui Draci a poeziei „A unsprezecea Elegie”, citim: „Ar trebui să alerg, mi-am spus/, dar pentru asta va trebui mai întâi / să-mi întorc sufletul / spre nemișcătorii mei strămoși, / retrași în turnurile propriilor oase, / asemeni măduvei, / nemișcați / aidoma lucrurilor duse până la capăt”. Iată, și aceasta este o preamărire originală a morții, la fel ca la Skovoroda, dar cu o altă motivație.

(Continuare la pag. 4)
Traducere din limba ucraineană
de **Mara RUS**

¹ Articol preluat din revista „Naș holos” („Glasul nostru”), nr. 120-121/2004.

BILINGVISMUL CA REZULTAT AL CONTACTELOR LINGVISTICE ROMÂNNO-UCRAINE

Contactele românilor cu ucrainenii au dat expresie modelului de viață al ambelor națiuni, influențând organizarea socială și viața culturală a grupurilor în contact. Pe teritoriul Ucrainei, se întâlnesc grupuri compacte de populații care vorbesc diferite limbi. Între acestea, un loc aparte, ținând cont atât de varietatea, cât și de istoria lor, îl ocupă populația de vorbitori români. Cei mai numeroși vorbitori de română locuiesc în sud și sud-estul țării, unde există un număr de localități cu populație mixtă. Lexicul acestor așezări ne oferă un material foarte bogat privind interacțiunea și influența reciprocă.

Se știe că, pe glob, se vorbesc aproximativ cinci mii de limbi și sunt doar peste două sute de țări. Așadar, multe țări pot fi considerate multilingve, țări în care se vorbesc mai multe limbi și unde trăiesc mai multe grupuri de vorbitori, folosind alături de limba maternă și limba țării ai cărei cetățeni sunt.

Conviețuirea pe același teritoriu a mai multor naționalități duce la rezultate interesante pentru limbă. Bilingvismul, așadar, a început să se manifeste și a continuat să ia amploare odată cu trecerea anilor. Aceste fapte indică vechimea relațiilor și intensitatea contactului lingvistic, în cazul nostru, ucrainean-român.

Termenul de „contact lingvistic” s-a stabilit în lingvistică după apariția monografiei savantului american Uriel Weinreich. El însuși a analizat în detaliu interferența, ca efect specific al contactului lingvistic, considerând-o ca pe o abatere de la normele uneia dintre limbile folosite într-o

comunitate bilingvă sau multilingvă, sub influența normelor celeilalte limbi. Românii de pe teritoriul Ucrainei de Vest și de Sud, fiind bilingvi sau chiar trilingvi, vorbesc limba română într-o formă arhaică și dialectală, cu o inteligibilitate uneori dificilă, din cauza abundenței împrumuturilor ucrainene și rusești.

„Contactul dintre limbi există din cele mai vechi timpuri. Este un fenomen care se regăsește în toate regiunile globului, căci nicăieri nu s-a putut constata existența unei limbi complet izolate, fără contact cu limbile vecine [...], pentru că bilingvismul este un fenomen care atinge majoritatea populației globului”¹.

Ca să înțelegem mai bine acest fenomen lingvistic, în primul rând, voi consemna câteva definiții ale fenomenului privind frecvența acestuia, apoi aspectele principale și tipurile de bilingvism.

Termenul de *bilingvism* ca atare înseamnă folosirea alternativă a două limbi diferite, pentru a satisface nevoile de comunicare. Se știe că un contact care permite „trecerea dintr-o limbă într-alta a unui număr mare de cuvinte, printre care și derivate pe terenul limbii-sursă, a favorizat transferul unor elemente derivaționale analizabile în limba receptoare, care și le-a apropiat pentru a forma ea însăși, cu ajutorul lor, cuvinte noi”².

Bilingvismul româno-ucrainean a determinat pătrunderea unor elemente românești în lexic, fonetică, sintaxă și

morfologie. Acestea se limitează, însă, mai mult la sistemul lexical. Contactul este mai evident în regiunile de graniță. Relațiile româno-ucrainene au fost prezente, inclusiv în perioada existenței Uniunii Sovietice. Schimbările comerciale și culturale au definit cea mai mare parte a relațiilor dintre români și ucraineni, întrucât se ocupau cu agricultura și creșterea animalelor. Românii i-au asimilat pe ucraineni, impunându-și, astfel, limba lor de comunicare cotidiană, limba română. Datorită acestui fenomen, s-a manifestat un bilingvism nu tocmai literar, ci, mai degrabă, popular.

Bilingvismul în sine constituie o problemă destul de interesantă. Caracterul său depinde, în primul rând, de tipul contactului lingvistic, care poate fi întâmplător sau permanent (acesta din urmă putând fi extern sau intern). În cazul contactului întâmplător, când legăturile dintre limbi sunt temporare, episodice, bilingvismul este caracteristic numai pentru persoane izolate, împrăștiate în mijlocul masei unilingve.

(Continuare la pag. 2)
Natalia BURDUJA

¹ Marius Sala, *Limbi în contact*, Editura Enciclopedică, București, 1997, p. 9.

² Sanda Reinheimer Rîpeanu, *Derivat sau împrumut?*, în SCL, nr. 1-6, București, Editura Academiei R.S.R., iulie-august 1989, p. 9.

În fotografie: La Muzeul regional de arhitectură populară și tradiții din Cernăuți, a fost prezentată, în cadrul evenimentului folclórico-etnografic „Toamna nunților”, nunta româno-ucraineană, îmbinând într-o singură acțiune obiceiurile ambelor popoare.

BILINGVISMUL CA REZULTAT AL CONTACTELOR LINGVISTICE ROMÂNNO-UCRAINENE

(Continuare de la pag. 1)

Un astfel de bilingvism se numește individual, el putând fi observat și în timpul învățării individuale a limbilor străine³. În cazul contactului permanent extern, necesitatea de comunicare reciprocă a colectivităților care vorbesc limbi diferite crește sensibil. Acest bilingvism de grup are o mare influență asupra limbilor în contact. În situația contactului permanent intern, se creează condițiile pentru bilingvismul de masă. Întreaga colectivitate lingvistică sau o parte însemnată a acesteia este nevoită să învețe altă limbă și s-o folosească în mod constant, favorizând intensitatea procesului de interacțiune și exercitând o influență însemnată asupra dezvoltării limbilor. Așadar, în condițiile bilingvismului de grup și ale bilingvismului de masă, sensul și caracterul lor social cresc și mai mult.

Lexicul reflectă contactele lingvistice, istoria și cultura țării. Aceste fapte ne arată că raporturile între purtătorii celor două limbi nu se rezumă doar la contacte simple de bună vecinătate, dar au și caracter complex: prin relațiile sociale (conviețuire, căsătorii mixte), purtătorii elementului românesc au pătruns în viața de zi cu zi a ucrainenilor într-o măsură mai mare sau mai mică, fiind asimilați în acest fel.

Contactul lingvistic s-a realizat pe principiul geografic, pe baza vecinătății, sau „colonial”, ca urmare a dominației unui popor asupra celuilalt. Lunga conviețuire istorică dintre poporul român și poporul ucrainean a creat relații interlingvistice complexe. „Cel mai accesibil împrumuturilor este, în toate limbile, vocabularul [...]. Este firesc, deci, ca studiul calitativ al împrumuturilor, adică al felului cum elementele eterogene sunt primite în sistemul altei limbi, să înceapă cu aspectul lexical, fiindcă acesta oferă cele mai numeroase și elocvente exemple ilustrative”⁴. Deschiderea societății ucrainene către exterior, posibilitatea cetățenilor de a călători în afara granițelor țării, interesul accentuat din ultima perioadă pentru studierea limbii române au favorizat receptarea ușoară a unor formațiuni lexice în vocabularul limbii ucrainene. Contactele dintre aceste două popoare, român și ucrainean, au favorizat diferite influențe reciproce de ordin cultural, economic, etnic, lingvistic și politic. Aceste relații, impuse de înseși nevoile vieții, constituie premisa utilizării lexicului românesc de către ucrainenii.

În decursul istoriei, în regiunile Cernăuți, Transcarpatia, Ivano-Frankivsk, Ternopil, Vinnyția și Odesa, regiuni ale teritoriului de astăzi al Ucrainei, în special în zonele limitrofe, au fost așezați românii care au format comunități compacte, conviețuind cu ucrainenii, învățând limba acestora, devenind astfel bilingvi. Majoritatea împrumuturilor din limba română au fost preluate în decursul celor câțiva ani în care zonele din Ucraina s-au aflat sub suzeranitatea și dominația României. „Conviețuirea îndelungată româno-ucraineană [...] a determinat apariția fenomenului de bilingvism, și, pe această bază, a celui de interferență lingvistică”⁵. „Dacă simbioza durează vreme îndelungată, se ajunge la bilingvism: locuitorii regiunii respective vorbesc adesea, afară de graiul lor matern, și pe acela sau pe acelea ale popoarelor cu care trăiesc la un loc”⁶. Preferința vorbitorilor pentru un anumit termen reprezintă o selecție stilistică și pragmatică. Aceste românesme conferă limbii ucrainene un specific aparte și posibilități de nuanțare a multor tipuri de conversații. De aici rezultă că acest contact îndelungat a avut urmări lingvistice bilaterale.

Dacă bilingvul trece de la o limbă la alta, în funcție de schimbările relevante survenite în situația de comunicare, și include expresii dintr-o altă limbă, este posibil să le marcheze drept „citate” prin efecte speciale ale vocii (o mică pauză, schimbarea ritmului și altele asemenea)⁷.

Confruntarea zilnică cu bilingvismul româno-ucrainean ne-a făcut să surprindem și să scoatem în evidență un număr mare de fapte și nuanțe noi cu privire la fenomenul de interferență lingvistică. Faptul că astăzi, pe teritoriul Ucrainei, în unele regiuni precum Cernăuți, Odesa, Transcarpatia, Ivano-Frankivsk etc., limba zilnică de conversație este româna, îi caracterizează pe locuitorii acestor așezări drept bilingvi.

Acest bilingvism a declanșat apariția unor fenomene la nivel lexical, fonetic și morfologic din structura limbii ucrainene.

Dacă bilingvul poate face un împrumut din neatenție, comoditate, lene intelectuală, din cauza lapsusului, pentru că situația de comunicare îi cere un termen pe care nu-l poate reactiva din memoria sa în așa fel încât ritmul firesc al discursului să nu fie perturbat, monolingvul preia un termen dintr-o altă limbă, de la un monolingv sau de la un bilingv, întotdeauna în scopuri denominative, având/simțind că are o „căsuță goală” în propria limbă⁸.

Conform DSL⁹, există mai multe tipuri de bilingvism, care au în vedere criterii variate, ce țin de natură lingvistică, psihologică și sociologică. Ele sunt următoarele:

- bilingvism individual;
- bilingvism de grup;
- bilingvism social (colectiv) – al unei întregi comunități;
- bilingvism simultan – ucraineana și româna sunt învățate în același timp (cazul copiilor proveniți din familii bilingve);
- bilingvism succesiv (secvențial) – limba a doua este învățată după fixarea primei limbi (după 3-4 ani);
- bilingvism precoce;
- bilingvism tardiv – distincție similară cu precedenta, dar care permite identificarea unor subtipuri, în funcție de vârsta la care este învățată limba a doua;
- bilingvism compus – cele două limbi sunt privite ca similare funcțional, unitățile lor aflându-se într-o relație de corespondență (cazul limbilor străine învățate la școală);
- bilingvism coordonat – când cele două limbi sunt separate funcțional, o limbă fiind folosită în situații oficiale, iar cealaltă în mediul familial;
- bilingvism simetric – ambele limbi sunt cunoscute în egală măsură;
- bilingvism asimetric – există diferențe de cunoaștere a celor două limbi;
- bilingvism receptor (pasiv) – una dintre limbi este înțeleasă, dar nu este vorbită etc.

Ceea ce am încercat aici este să identificăm toate tipurile de bilingvism care se regăsesc la ucrainenii, iar nu și să le atribuim fiecărei persoane.

Contactul lingvistic este dependent de acțiunea unor factori extralingvistici, dintre care sunt menționați: aria geografică, natura populației (indigenă sau imigrată, rurală sau urbană), specificul cultural și etnic al grupului, religia, rasa, vârsta, sexul, statutul social și ocupația vorbitorilor. Unul dintre cei mai importanți lingviști ai lumii, care a studiat problema limbilor în contact, Uriel Weinreich, consideră că trebuie avuți în vedere și factorii extralingvistici, dacă dorim să realizăm un tablou complet al interferenței în cadrul contactului lingvistic. Având în vedere și lucrările altor specialiști, Ioan Lobiuc realizează o listă a acestor factori:

- starea social-politică a celor două colective;
- situația economică a unuia față de celălalt;
- toleranța sau, dimpotrivă, discriminarea națională, rasială ori religioasă;
- coeziunea colectivelor aflate în contact, respectiv dispersia, fărâmițarea, din diverse motive, a lor;
- raportul numeric între ele;
- gradul de concentrare teritorială a fiecăruia (față de amestecul lor sau față de „enclavele” lingvistice, când poziția limbii minoritare slăbește);
- durata și continuitatea contactului între comunități;
- intensitatea legăturilor unui colectiv minoritar cu „trunchiul” etnolingvistic din care s-a desprins (îndeosebi la contactul „segmentar” între limba imigraților și limba locală);
- existența unor activități social-politice și cultural-structurale în limba maternă;
- predominarea, superioritatea economică, social-politică, culturală, artistică, tehnico-științifică etc. a unui colectiv asupra celuilalt;
- particularitățile psihice ale comunităților (refuzul sau predispoziția la împrumuturi, atitudini, însă variabile după epoci);

• dominația monolingvismului într-o țară sau, invers, a plurilingvismului, „împeștrirea” etnolingvistică necesitând o limbă de „contact”, de inter-comunicare între alogloți (în ex-URSS, tinzându-se chiar ca limba rusă să devină *a doua limbă „maternă”* a popoarelor și naționalităților imperiului). (L. A. Bulachovs`kyj, *Походження української мови*, Київ, 1954, стр. 204) Ansamblul acestor factori constituie ceea ce U. Weinreich numește „ambianța social-culturală a contactului lingvistic”, fără a cărei elucidare, cercetările asupra interferențelor între limbi „riscă să rămână în aer”. În literatura de specialitate, se mai invocă, mai ales la contactul între limba autohtonă și limbile imigranților, factori precum:

- modificarea bruscă a mediului geografic și social, ceea ce impune completarea imediată și generală a terminologiilor;
- reorientarea socială și culturală a emigranților (de unde, scăderea rezistenței lor la influențe și împrumuturi);
- schimbarea în masă a ocupațiilor și profesiilor;
- amestecul etnic (căsătorii mixte etc.)¹⁰.

În funcție de factorii sociali, culturali, economici sau politici care modelează istoria fiecărui popor, diferite cuvinte pot fi atrase din vorbirea unei categorii restrânse ca număr în sfera circulației generale, prin limba de cultură. Nu trebuie ignorat faptul că relațiile lingvistice româno-ucrainene au fost favorizate, în mare măsură, de apartenența religioasă comună și de vechimea contactelor religioase. Și unii, și alții aparțin ritului ortodox. Acest fapt, pe de o parte, ducea la diferențierea acestor două grupuri etnice față de altele și, pe de alta, la o apropiere între ele. Factorul religios a facilitat și căsătoriile mixte între români și ucrainenii. Respectivul căsătorii reprezintă una dintre cele mai intensive și timpurii forme ale bilingvismului la nivel familial.

Bilingvismul româno-ucrainean s-a caracterizat prin complexitate nu numai datorită multiplelor probleme pe care acest fenomen le ridică în general, dar și diversității cu care el se prezintă. Gradul și formele de manifestare ale acestuia variază de la un idiom (al unei comunități mai restânse sau mai largi) sau idiolect la altul, în funcție de natura și de intensitatea contactelor directe, pe de o parte, și în funcție de modul de pătrundere și de propagare a influențelor lingvistice, pe de altă parte. Așa se explică realitatea că, în graiurile ucrainene din nordul Bucovinei, din Transcarpatia, există un număr mare de termeni de înrudire de origine română, iar, la rândul lor, în graiurile românești din aceste regiuni, întâlnim numeroase elemente lexice de origine ucraineană. Nu trebuie să uităm nici următorul aspect: apartenența actualelor regiuni Cernăuți, Transcarpatia și o parte a Galiției, în ultimele trei secole, la patru formațiuni statale diferite a făcut ca fiecare dintre ele să-și impună o rețea administrativă proprie, adaptările fonetice în limbile ucraineană, română, maghiară, germană și rusă, reflectând această situație și la nivelul lexicului.

Astfel, este lesne de înțeles că, în zonele în care raporturile lingvistice au fost de lungă durată, nu numai indivizii, în mod independent, dar și comunități întregi puteau atinge un bilingvism echilibrat. Viața din ultimii ani a demonstrat că bilingvismul este un câștig spiritual cu reale foloase practice, că persoanele bilingve, respectând tradițiile culturale ale propriului popor, constituie punți de legătură între popoare, că în spiritul toleranței, identitatea multiplă este nu numai acceptabilă, ci și naturală, și ea ține de autodefinirea fiecărei persoane sau grup social, ca drept inalienabil. La diferite manifestări lingvistice internaționale, se subliniază ideea egalității în drepturi a limbilor, a egalei îndreptățiri la existență, valoarea egală a lor. Fiecare limbă este o valoare în sine și fiecare dialect sau grai este o valoare în sine. Cum omul, ca ființă socială, nu poate trăi în afara societății, tot așa nu se poate concepe viața unui popor în mod izolat, nu există progres în afara unei colaborări intense cu alte națiuni, popoare, grupuri etnice.

³ Ion Robciuc, *Raporturile lingvistice româno-ucrainene, Elemente românești în ucraineană*, Editura Mustang, București, 1996, p. 37.

⁴ Dimitrie Macrea, *Lingvistică și cultură*, Editura didactică și pedagogică, București, 1978, pp. 77-78.

⁵ Ștefan Vișovan, *Interferențe româno-ucrainene în toponimia Maramureșului*, Editura Umbria, Baia Mare, 2001, p. 18.

⁶ Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1963, p. 4.

⁷ Uriel Weinreich, *Limbi în contact. Constatări și probleme*, Editura Universității Transilvania, Brașov, 2013, p. 104.

⁸ Ștefan Szász, *Interferență și transfer în bilingvismul român-maghiar din Uriu*, Vol. I-III, Editura CLUSIUM, Cluj-Napoca, 2008, p. 88.

⁹ *Dicționar general de științe. Științe ale limbii*, Bidu-Vrâncănu, Angela, Călărașu, Cristina et alii, Editura Științifică, București, 1997, p. 83.

¹⁰ Ioan Lobiuc, *Contactele Lingvistice Ucraino-Române*, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2004 pp. 174-175.

BUNULUI MEU PRIETEN, GÂNDURI LA ANIVERSARE

90 de ani. Câți dintre oameni nu-și doresc o asemenea vârstă?
Iată că prietenul și colegul nostru, profesorul, dirijorul, compozitorul și etnomuzicologul Ivan Liber, din comuna Copăcele județului Caras-Severin, a împlinit de curând această vârstă.
Cine este Ivan Liber și ce reprezintă el pentru școala muzicală caraș-severineană? Un dascăl modest, de la țară, care a știut să-și onoreze profesia prin tot ceea ce a realizat în activitatea școlară, extrașcolară și, mai ales, în cea extradidactică.
Dominat întreaga viață de magia muzicii, omul de la catedră a dăruit din preaplinul cunoștințelor sale puilor de ucraineni, prin intermediul cântecului: cunoștințe, priceperi și deprinderea de a cânta și asculta frumusețea armoniilor muzicale.
Directorul de școală n-a fost mai prejos decât Muzicianul. Robit de frumusețea peisajului rustic și de cel al talentelor

consătenilor, a ctitorit în Copăcele corurile: „Alunul Verde”, „Copăceleana” și „Mlădițe”, cu frumos nume și renume, ca un arc peste timp.
A trăit, deopotrivă, bucuriile recunoașterii zbaterilor sale, dar și tristețile nepăsării celor insensibili, adunați într-un cor al surzilor, trăitori în întunericul de dincolo de lumina frumosului.
A fost, este și sigur o să mai fie misionarul celei mai frumoase dintre arte: MUZICA.
Acum, la ceas aniversar, la împlinirea minunatei vârste de 90 de primăveri, bunul său prieten îi urează: Sănătate, Noroc, Prosperitate și
LA MULȚI ANI!

Prof. dr. Micu JOMPAN
(Marga, Caraș-Severin)

(Continuare din nr. 32)

3

Câțiva generali erau cu dânsul; dar prea puțini.
Rămășițe scăpate din ziua aceea înfricoșată.
Dar într-acest mic număr
Sunt toți vrednici și credincioși; pe pământ
În tăcere se întind cu toții, triști și muți,
Lângă monarh și calul lui,
Căci primejdia apropie pe om de animal,
Și nevoia îi face deopotrivă.
Printre ei este Mazepa, el își gătea
Culcușul sub un stejar vechi
Și mare ca și dânsul,
Hatmanul Ucrainei, războinic liniștit, dar viteaz;
Dar cu toate că ostenit, prin lungul marș,
Principele cazac, îngrijește de cal întâi,
Îi face un așternut de frunze,
Piaptănă coama, îi sloboade tafturul¹,
Îi scoate frâul
Și se bucură, văzându-l că mănâncă;
Căci până atunci era îngrijorat,
Calul, ostenit fiind, să nu poată paște
Iarba udă de roua nopții,
Însă el era puternic, ca și stăpânul său,
Era vioi și blând totodată.
Și făcea orice se cerea de la el.
Păros, iute și vârtos,
Ca un adevărat cal de soi tătareasc,
Fugea cu stăpânul său,
Înțelegea vorba lui, venea când îl chema
Și-l recunoștea în mijlocul mulțimii;
Să fi fost înconjurat de mii de oameni, noaptea
Fără stele,
Acest cal, de la răsărit până la apus,
Îl urma pretutindeni pe stăpânul său.

4

După ce a făcut toate aceste pregătiri, Mazepa
Întinde pe pământ mantaua
Și reazemă sulita de stejar,
Caută de-i sunt armele în bună stare,
Dacă este praf în tigare și dacă cremenea ține tare;
Pipăie cu mâna sabia
Și se încredințează că-i legată bine de brâul lui.
Numai atunci bătrânul voinic
Scoate dintr-o torbă câte ceva de-ale mâncării:
Și le pune dinaintea craiului și a tovarășilor lui,
Cu mult mai puțină ceremonie,
Decât ar face niște curteni la o masă mare;
Carol, zâmbind, ia și el parte la acea mâncare,
Pentru a arăta o veselie fățarnică
Și a părea nebăgător în seamă,
Atât de rănile, cât și de nenorocirea lui;
Și apoi zise: „Dintre toți ai noștri,
Cu toate că toți sunt inimoși, cu brațul puternic,
Deprinși și cu războaie, și cu marșuri, dar nimeni,
Și, sunt sigur, n-au vorbit mai puțin

George Gordon BYRON

MAZEPA

Și n-au făcut mai mult,
Decât tine, Mazepa! Pe pământ,
O pereche așa de bine potrivită
Precum ești tu și Ducipalul tău,
De la Alexandru încoace nici că s-a mai văzut:
Toată slava Sciției cade dinaintea ta,
Când îi treaba de sărit în fuga mare
Peste câmpuri și peste râuri”.
Mazepa răspunde: „Blestemată să fie
Școala unde am învățat a mă ține pe cal!”.
Zice Carol: „Bătrâne hatman, pentru ce zici astfel,
De vreme ce ai ieșit așa meșter din acea învățătură?”.
Mazepa zise: „Ar fi o lungă poveste,
Și ne mai rămâne încă mult drum de făcut,
Afară de loviri ce mai putem avea cu dușmanii,
Care sunt zece către unul,
Până a paște caii noștri în pace
Dincolo de Nistrul cel repede,
Și măria-ta ai trebuință negreșit de odihnă.
Iar eu va trebui să stau de veghe
Acestei trupe a măriei voastre”. „Eu vreau, –
Zise monarhul suedez, – să-mi spui
Această istorie a ta, poate că voi putea
Gusta somnul făcător de bine,
Care acum în zadar ochii mei
Îl cheamă”.
„Dacă-i așa, măria ta, apoi mă voi întoarce
Spre aducerile mele aminte cu șaptezeci de ani înapoi:
Eram, mi se pare, în a douăzecea mea primăvară,
Așa-i, pe când Cazimir era crai,
Lui Ioan Cazimir i-am fost paj
Șase veri în tinerețea mea,

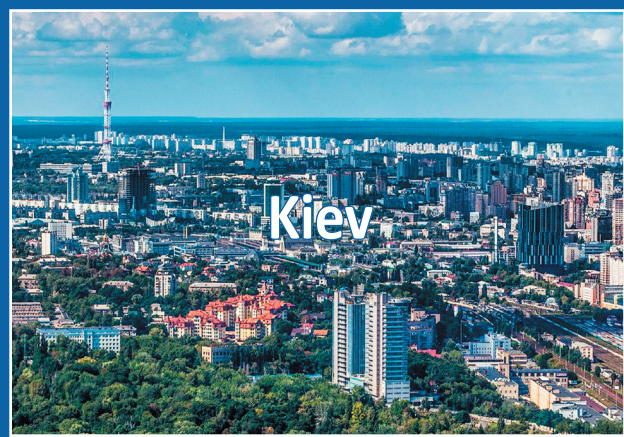
Achille Devéria. Ivan Mazepa îi povestește istoria sa lui Karl al XII-lea. Ilustrație pentru poemul lui Byron „Mazeppa”, Paris, 1830.

Era un monarh înțelept și nicum
Nu semăna cu măria ta;
Nu ducea războaie și nu câștiga regate,
Ca să le piardă apoi;
Și (în afară de controversese din dieta Varșoviei)
Vremea cât stăpâni el se trecu în liniște.
Dar avu și el necazuri,
Căci iubea muzele și femeile,
Însă ele sunt câteodată așa de îndărătnice,
Încât adeseori ar fi voit
Să se afle mai bine pe câmpul de luptă;
Dar după ce-i trecea acea furie, își lua
O altă ibovnică sau o carte nouă:
Și-apoi, făcea sărbători strălucite.
Toată Varșovia alerga la palatul lui
Și se mira de splendoarea curții sale,
De mărirea domnească a damelor și a boierilor lui:
El era Solomonul Lehieii,
Așa-l numeau poezii, toți afară de unul,
Ce neprimind leafă, făcu o satiră,
Și se lăudă de a nu ști să lingusească.
Era o curte aceea,
Unde fiecare cerca a face stihuri;
Chiar eu, îmi aduc aminte a fi făcut câteva versuri
Și îmi semnasem odele: Thirsis în deznădejde.
Între acești mulți, era și un palatin,
Graf de înaltă spiță,
Și bogat ca un munte de sare sau argint;
Era fudul, ș-o vei crede ușor,
Ca și când ar fi fost coborât din cer;
Puțini dintre acei mai jos decât tronul
Erau așa de bogați în boierie strămoșească
Și în taleri ca dânsul;
Și cu gândul numai asupra comorilor
Și a spiței neamului său,
Își pierduse mintea
Și socotea că aceste daruri ale întâmplării
I se cădeau numai lui, pentru vrednicia sa.
Soția lui, de nu greșesc,
Era cu treizeci de ani mai tânără decât dânsul,
Și-n fiecare zi, tirania lui creștea mai nesuferitoare,
Așa încât, după multe nădejdi neîmplinite,
După câteva lacrimi de ziua bună la credința casnică,
După vreo două visuri tulburate
Și câteva căutături aruncate
Asupra tinerimii Varșoviei, cântecelor, dansurilor,
Se hotărî de-a se aștepta la obișnuitele întâmplări,
Acele întâmplări fericite,
Ce fac așa de iubitoare pe damele cele mai reci,
Să-l facă gata de luptă pe el, graful
Cu multe titluri de noblețe,
Zice-se, ca pașapoarte spre ceruri;
Dar, ciudat e a spune, arareori ele sunt de față
Celor care s-au învrednicit de ele.

(Va urma)

Traducere în limba română
de Costache NEGRI
Versificare și diortosire
de Ignatie GRECU

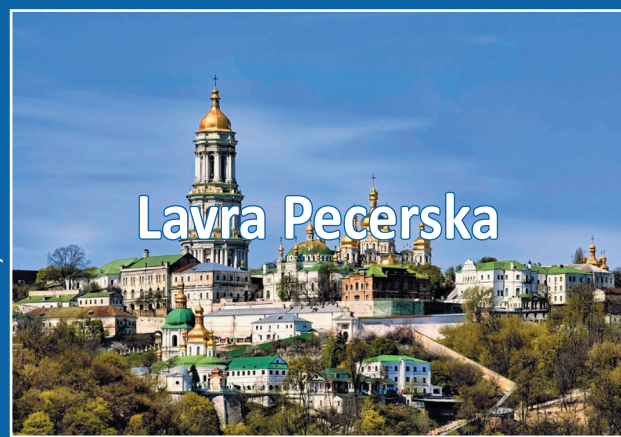
¹ taftur – chingă, troc (la un cal). (I. G.).

Kiev

Cecilia MARAN

Note dintr-o călătorie de neuitat în Ucraina

Lavra Pecerska

(Continuare din nr. 32)

Se întâmplă prin 1975-1976, eram foarte tânără și era prima mea excursie în afara țării. În uriașul conglomerat de țări sub numele de Uniunea Sovietică, primul popas a fost la Kiev, ocazie cu care am vizitat cu o indescritibilă emoție complexul, unic în Europa, „Lavra Pecerska”. Revăd cu ochii minții, ghida noastră de atunci, o femeie frumoasă, de vreo treizeci și cinci de ani, blondă cu părul lung împletit într-o singură coadă, elegantă și subțire, semănând cu aceea căreia mai târziu, după vreo 40 de ani, i s-a spus „Mireasa Ucrainei”.

Ghida noastră, Tatiana, atunci când autocarul a oprit în apropierea complexului de biserici din Lavra, ne-a spus că trebuie să mergem pe jos cam 500 de metri.

– Nu vă necăjiți că mergem pe jos, căci se spune că vă vor fi iertate toate păcatele! Conte Tolstoi, marele scriitor, a străbătut pe jos mii de verste, ca să vină la Lavra Pecerska de două ori, pentru a-i fi iertate păcatele.

„Doamne! – mi-am spus eu. – Pe urmele contelui Tolstoi...”

Admiram cele 36 de biserici, toate albe, cu turlele aurite, înainte de a coborî în catacombe, sub pământ, acolo unde-și dorm somnul de veci peste o sută de trupuri intacte, mumificate ale călugărilor care și-au petrecut viața tot acolo, hrănindu-se numai cu pâine și apă și rugându-se neîncetat.

Îi puneam ghidului nostru tot felul de întrebări. Tatiana, cu îndrăzneala care o putea costa serviciul și, cu siguranță, nu numai, ne-a povestit despre poporul său, despre lupta surdă pe care o duc ucrainenii pentru a-și păstra identitatea națională, vorbindu-și în casă limba maternă, păstrând portul și tradițiile de veacuri, neacceptând politica de rusificare, dusă în fosta Uniune Sovietică.

Revin în prezent. Către marginea orașului Izmail, sunt cartiere de blocuri cu câte trei-patru etaje, îngrijite, cu spații largi între ele, pline de verdeată și aceeași curățenie. Pe malul unui lac, înconjurat de copaci și boscheți, vizităm încă două biserici și diorama bătăliei pentru cucerirea orașului. Apoi, autocarul ne lasă lângă cartierul comercial, având o oră liberă pentru cumpărături. Caut icre negre, dar nu se găsesc, în schimb icre de Mancuria sunt. La cumpărături – lume pestriță, unele vânzătoare din magazine sunt foarte șic, dar nu înțeleg nicio boabă din vreo limbă de circulație.

Autoturismele nu sunt la fel de numeroase ca la noi, dar am văzut și Mercedesuri – semn că și aici unele persoane prosperă, iar din aceste mașini, ca la noi, urlă muzica, dar nu manele, ci muzică ucraineană sau rusească.

Întâlnim câțiva țigani care cerșesc, cu totul deosebiți de cerșetorii de la Catedrală. Aceștia nu te lasă să treci, au un comportament agresiv, seamănă cu cei din Spania; mai ales în Spania, țigăncile te înconjoară și riști să-ți smulgă poșeta și bijuteriile în plină zi și s-o rupă la fugă.

– Ei lasă, – îi spun fiicei mele. – Orice popor își are uscăturile lui. Dar ce frumoși, ce talentați, ce cântăreți și pe deasupra demni sunt țiganii din nuvela romantică „Makar Ciudra” a lui Maxim Gorki, după care s-a turnat filmul „Șatra”, regizat de Emil Loteanu; pentru „Șatra”, Eugen Doga a compus o muzică splendidă. La fel de minunate sunt în el corurile, vocile, caii, costumele!

Fiica mea, care e poetă, mă completează, remarcând că la fel de frumoși și calzi sunt cei din poemul „Țiganii” de Pușkin, a cărui statuie am admirat-o.

Îmi propun ca atunci când o să ajung la București, să-l recitesc pe Pușkin, măcar „Țiganii” și „Fântâna din Baccisari”. Am acasă un volum de Pușkin cu coperti aurite, de care sunt foarte mândră. Îl promisem ca premiu în clasa a II-a, iar pe prima pagină scrie „Pentru silița la învățătură și bună purtare, elevei Cecilia Constantinescu” și e aplicată stampila școlii.

Ghida ne spune că orașul are circa 70 000 de locuitori, dintre care 4000 – 4500 sunt români. Rămân uimită, aflând că în anul 1974, Ucraina număra o populație de 52 milioane, iar, în prezent, au mai rămas doar 40 de milioane, din cauza războiului, zice ea, și a faptului că au emigrat în străinătate, pentru a-și căuta norocul. Ce trist! Și vreo 4 milioane de români au plecat aiurea, în lumea largă, sperând la un trai mai bun. Mă întreb, ce procent dintre români și ce procent dintre ucraineni or fi reușit printre străini? Și-mi aduc aminte de marele poet Taras Șevcenko, poetul național al Ucrainei, care deplângea soarta ucrainenilor printre străini...

Vizita orașului Izmail se încheie. A fost frumos și instructiv; revenim în port, unde a ancorat vaporul nostru. Pe chei, la niște măsuțe, câteva orășence tinere și drăguțe și două țărănci în vârstă, îmbrăcate în portul tradițional, își prezintă turiștilor spre vânzare marfa.

Tinerele vând coliere, cercei, brățări pe sume foarte mici, obiecte care pe vapor ar costa mult mai mult, dar uluitor este lucrul de mână al țărăncilor, ștergere brodate, batiste și mai ales un fel de trăistuțe, așa cum poartă copiii la colindat, create din aba gri, țesută în casă și cu motive ucrainene, brodate manual. O minune!

Pe vapor, am fost anunțați că, după cină, va avea loc un spectacol. Credeam că a fost invitat vreun grup folcloric ucrainean sau cântăreți de muzică ușoară locali, dar în loc de asta, am avut o mare surpriză: în fața turiștilor s-au produs chiar membrii echipajului. Secundul vasului, o doamnă de vreo patruzeci și cinci de ani, înaltă, arătoasă, pe care o vedeam mereu în uniformă, acum deschide spectacolul într-o superbă rochie roșie de seară, despicată până aproape de coapsă și pantofi roșii cu toc înalt. Arată splendid și cântă minunat muzică ușoară și chiar o arie dintr-o operetă.

Câteva chelnerițe tinere, îmbrăcate cu fuste țigănești înflorate, dansează pe celebrele melodii din filmul „Șatra”, ale nu mai puțin celebrului compozitor Eugen Doga.

Un marinar mai în vârstă cântă la acordeon ca un virtuoz muzică franțuzească și tangouri celebre argentinene.

O tânără – barmanița care ne servește la barul Skay, fostă reputată gimnastă – prezintă un număr de acrobație și mers pe sârmă.

Dar marea surpriză este un bărbat tânăr, pe care-l vedeam zilnic, supraveghind modul în care ne erau servite mesele, frumos, elegant, purtând costume bine croite, care pe turiștii amatori îi învăța să gătească mâncare ucraineană, iar pe fiica mea a învățat-o să împăturească șervețele de pânză pentru masă, în formă de evantai. Ei bine, acest tânăr cânta excepțional (și eu mă pricep la muzică) din repertoriul celebrilor Nat King Cole, Frank Sinatra și Elvis Presley, cu o voce de bariton bine timbrată și caldă. Aflăm că a câștigat marile premii la „Vocea Ucrainei”. Ne-a cântat în mai multe reprize, spre încântarea turiștilor români, nemți și elvețieni.

Programul a durat până la miezul nopții, când ne-am retras în cușete. În timp ce noi vom dormi, vaporul se va pune în mișcare, întorcându-ne în România, pe aceeași rută.

Zilele petreute în Ucraina au trecut ca un vis frumos. Aș dori să repet oricând această excursie de neuitat, ceea ce vă recomand tuturor.

HRYHORII SKOVORODA ȘI NICHITA STĂNESCU

(Continuare de la pag. 1)

Skovoroda nu a găsit pentru „zeu” („boh”) un simbol mai bun decât „alergare” („bih”), considerând că însuși cuvântul „boh” provine de la „beh” (cuvântul originar slav care înseamnă „bih” / „alerga”). În tratatul „Alfabetul sau abecedarul lumii”, citim următoarea descriere a spiritului veșnic: „aripile lui simbolizează continuitate, întregul Univers (adică cosmosul), o mișcare în mișcare. Probabil că de aici s-a născut și numele acesta boh, ca mișcare a Universului, asemenea unui râu, o alergare continuă”.

Skovoroda a împrumutat această idee de la Plutarh. Stănescu face referire, în aceeași elegie, la alergare ca la esența omului: „Pot să alerg, pentru că ei sunt în mine”, dar, în același timp, este vorba despre ceea ce Skovoroda considera a fi principal – esența interioară imuabilă și divină a omului: „Voi alerga, pentru că numai ceea ce este / nemișcat în el însuși / se poate mișca, / numai cel care e singur în sine / e însoțit; și știe că, nearătată, inima / se va prăbuși mai puternic spre propriul ei / centru / sau / spartă-n planete, se va lăsa cotropită / de vietăți și de planete”.

Ca poet modern, Nichita Stănescu se exprimă mai metaforic, însă tendința de a observa totul la nivel cosmic și din punctul de vedere al veșniciei este caracteristică ambilor poeți. Amândoi erau interesați în mod deosebit de geneza lumii. Skovoroda studia la nesfârșit Cartea biblică a Genezei, iar Stănescu a scris numeroase cosmogonii (vezi poezia „Dimineată marină”), ambii fiind fascinați de lumină și de soare. Stănescu era fermecat de Epopeea babiloniană a lui Ghilgameș, iar Skovoroda, de Samsonul biblic, care, în opinia noastră, este

Ghilgameșul din Vechiul Testament. Cât despre originea vieții, Stănescu a descris-o ca pe o spargere a oului, iar Skovoroda a privit la nesfârșit, ca un copil, cum dintr-o sămânță mică poate crește un copac mare (vezi „Elegia oului, a noua” Stănescu). În „Elegia oului, a noua”, prezența oului în coajă este asociată cu ideea de zbor, care este, de asemenea, proprie naturii omului. Aici, desigur, există ecouri ale descoperirilor și ale artei secolului al XX-lea, ca, de exemplu, sculpturile lui Constantin Brâncuși. Dar și Skovoroda, pentru a cărui perioadă, zborul era un viitor îndepărtat, visa despre posibilitățile nelimitate ale omului, în tratatul „Soția lui Lot”: „Idolul muritor este limitat, închis în limitare. Omul spiritual este liber. Zboară la nesfârșit în înălțime, în adâncime, în latitudine. El nu este împiedicat nici de munți, nici de râuri, nici de mări, nici de deșerturi”. Stănescu considera zborul atât de înălțător, încât chiar și pe gânditori îi numea dedaliști („Elegia întâia”), după numele personajul mitic grec care l-a învățat pe Icar să zboare. Dedal este similar cu sfera care are cel mai mare conținut în cel mai mic înveliș. De asemenea, și lui Skovoroda îi plăcea foarte mult figura sferei. În „Icoana lui Alcibiade”, citim: „Acest unic început, ca un cap al înțelepciunii, înțeleptii (adică filosofi) din diferite secole și popoare l-au reprezentat prin variate figuri și monumente, de exemplu, printr-un inel, cerc, soare, ochi”. N. Stănescu scrie despre acest gânditor „dedalist” sferic: „Nu are nici măcar prezent, / deși e greu de închipuit / cum anume nu-l are. / El este înăuntrul desăvârșit / interiorul punctului, mai înghesuit / în sine decât însuși punctul”.

Cercetătorii operei lui Skovoroda, dar mai ales scriitorii, căutau constant în lucrările lui Skovorda ecouri ale întocmai acestei contemporaneități/prezent. Însă niciodată nu ajungeau la obiect. Încercând să condenseze eternitatea, el, la fel ca Stănescu, evita tocmai prezentul, care în zadar este căutat în operele sale. Skovoroda poate fi caracterizat la fel cum se autocaracteriza Stănescu: „Bat din aripi și dorm – / aici, înăuntrul desăvârșit, / care începe cu sine / și se sfârșește cu sine, / nevistit de nicio aură, / neurnat de nicio coadă / de cometă”.

Personajele

Fedir Koriatovyci, prințul Mukacevului și al Podoliei

Olga, soția prințului

Anna, fiica cea mare

Maria, fiica cea mică

Martusia, servitoarea Annei

Kokoș, clovnul prințului

Castelanul

Voievodul

Baronul Mikloș Haraii

Petrasius Haraii, fiul baronului

Marcello, prietenul lui Petrasius

Petrun, slujitorul lui Petrasius

Negustor Mavritos

Didko sau moșulache

Paznicul

Cerșetorul

Slujitorii castelului, paznicii, muzicienii, locuitori ai Mukacevului.

Acțiunea se petrece în Mukacevo, în anul 1406

ACTUL I

Scena I

Odăile prințului din castel.

Prințul Koriatovyci (se roagă în genunchi):

Dă-mi, Doamne, putere să îndur tot ce-mi trimiți! Amin! (Își face semnul crucii și se ridică din genunchi).

Ce vremuri au venit! Așa ceva nu a mai fost pe pământ. Necazuri, războaie și discordii peste tot. Fiecare trăiește doar pentru sine și împotriva tuturor. Ca și cum omenirea ar fi ajuns într-un punct, dincolo de care nu există decât neant sau nebunie. Nu ar fi fost mai bine dacă ne-am fi născut cu o sută de ani mai devreme?

Intră prințesa Olha

Olha:

Dragul meu Fedir! Din nou ai dormit prost?

Vrea să-l îmbrățișeze, dar el o oprește.

Prințul:

Lasă aceste bocete! Am dormit, nu am dormit – ce mai contează, când în jurul nostru totul se năruie.

Olha:

Așa este lumea noastră, păcătoasă! Dar trebuie să trăim! Și chiar să domnim, insuflând încredere și pace supușilor noștri.

Prințul:

Ce nefericire să domnești în vremuri atât de rele!

Olha:

E mai bine decât să zaci în închisoare. Ai uitat că până de curând prințul lituanian Vitold te-a ținut prizonier?

Prințul (furios):

Așa ceva nu se uită niciodată! (O îmbrățișează.) Iartă-mi furia! Ai dreptate, ca întotdeauna, draga mea! (Învârte, îngândurat, verigheta pe deget).

Doar această verighetă mi-a luminat viața în întunericul închisorii și mi-a vorbit cu inima ta duioasă.

Olha:

Mi-a vorbit și mie verigheta. Ea îmi dădea speranța că te vei întoarce din captivitate.

Prințul (îmbrățișând-o pe Olha):

Iartă-mi furia, dragă Olha! Nu am închis ochii în noaptea aceasta lungă. Gândurile mi-au copleșit capul și nu-mi dau odihnă nicio clipă. Ei bine, o nouă zi ne va aduce griji noi. Cheamă-l pe castelan.

Olha:

Bine, prințul meu! Te așteptăm la micul dejun!

(Îl sărută pe frunte și iese.)

Prințul:

Blestemat să fii, Vitolde, prinț al Lituaniei! Ai luat Podolia cu paloșul, când ea aparține de drept familiei Koriat. Am moștenit-o legal. Dar există lege acolo unde paloșul de fier decide totul? Ai râs de mine, când m-ai băgat la zdup, în capitala ta. Dacă nu ar fi fost prietenii mei credincioși, aș fi putrezit acolo... Am reușit să evadez din Vilnius în zdrențe de cerșetor. Acesta este drumul prințului astăzi!

(Intră castelanul.)

Castelanul:

Plecăciune, prințul meu! Cum te-ai odihnit?

Prințul:

Grozav! Am dormit ca un tânăr!

Castelanul:

Oh, mă bucur să aud asta!

Prințul:

Mai bine spune-mi, castelane, cum merge treaba la castel?

Castelanul:

Astăzi vom finaliza bastionul de nord. Oamenii cară pietre cu boi și cu cai de prin satele întregului ținut.

Prințul:

Grăbește lucrările! Dar cum rămâne cu tunurile?

Castelanul:

Deja sunt pe drum, de la turnătorie, prințe! Vor fi aici într-o săptămână.

Prințul:

Cea mai bună protecție este un paloș ascuțit. Castelul nostru trebuie să devină invincibil. Atunci nici ghiulelele, nici focul, nici asediul nu ne vor face să ne plecăm capetele. Oricine ne-ar ataca! Chiar și diavolul însuși! Dar cu fântâna cum stăm?

Castelanul (plecând capul):

Se sapă, prințe!

Prințul:

Și apa? Au dat de apă?

Castelanul:

Încă nu.

Prințul:

Dar cum e posibil! De câte luni se tot sapă! În curând, veți ajunge la cealaltă margine a pământului!

Castelanul:

Săpăm în munte, prințul meu! Nu e ușor...

Prințul:

Știu! Dar fără apă proprie aceste ziduri groase nu valorează doi bani! Nu vom rezista nici două săptămâni în cazul unui asediu. Poruncește să se sape mai repede! Să facă tot posibilul!

Castelanul:

Am înțeles, prințul meu!

(Iese. Intră clovnul, alergând.)

Clovnul:

Nu mai știi de glumă, prințe? Există o asemenea legendă...

(Cei doi îl bat pe clovn.)

Clovnul:

(zvârcolindu-se): O, o!... Ascultă-mă, prințe, până nu mă ucidăștia! Oamenii înțelepți povestesc că Didko însuși, din mijlocul câmpiei noastre, a lovit cu toia-gul pământul și a răsărit muntele, asemenea cucuiu-lui de pe biata mea frunte... Oh, oh, mai încet, băieți, că-mi sfâșiați pielea, iar pielea mea e delicată ca a unei doamne. Și nu știu cum o voi petici.

Prințul:

Destul, ajunge! Lasăți-l să plece!

Clovnul:

Iată, prințe, insomnia ta a scos sufletul din mine. Mai bine spus, mi-a intrat în oase, simt cum mă doare! Au, au, au ce rău mă doare!

Prințul:

Bine, bucură-te de aur! (Îi aruncă o monedă.) Mi-ai dat o idee bună.

Clovnul:

Vezi, prințe, că trupul meu păcătos nu a suferit degeaba.

Voievodul:

Prințul meu, avem vești...

Prințul:

Lasă-ne singuri, Kokoș!

Clovnul:

Aș fi făcut-o cu plăcere și mai devreme! Chiar înaintea de micul dejun, pe care mi l-au servităștia...

(Iese, frecându-și coastele.)

Clovnul:

O, dragul meu prinț, te-ai apucat deja de domnit? Așa, pe stomacul gol? Acest lucru poate fi rău pentru supușii tăi! Un om flămând este întotdeauna supărat, dar un om sătul este bun și prudent.

Prințul:

Spui adevărul, clovnule! Însă supărările mele nu pot fi alinate nici cu bucate alese, nici cu vin de Tokai!

Clovnul:

Ce de prinți avem acum! Toți cred, cu aroganță, că fără ei soarele nu va răsări, ploaia nu va cădea și iarba nu va crește. Dacă tu, prințul meu, nu ai face absolut nimic timp de trei săptămâni, crede-mă, nimic nu s-ar schimba pe pământ. Așa că nu te chinui în zadar, ci bucură-te din plin de viață. Du-te repede la masă, la familie, iar eu o să domnesc în locul tău!

(Se așază pe tron.)

Prințul (îngândurat):

Iată o maimuță vorbăreată! Bine că mi-ai luat deja tronul, poate-mi spui cum rezolvăm problema apei. Fântâna castelului este goală, ca și...

Clovnul:

Ca și capul meu? Ha, ha. Asta pentru că nu ai făcut o înțelegere cu moșulache.

Prințul:

Care moșulache?

Clovnul:

Cu Didko, necuratul. Nu știi, prințe, că muntele Mukacevo îi aparține lui?

Prințul (amenințător):

Și eu care am crezut că sunt conducătorul de drept aici.

Clovnul:

Nu, aici, în Mukacevo, domniți împreună! Tu – ziua, iar el – noaptea!

Prințul:

Stai că te învăț eu ce înseamnă respectul! Hei, paza!

(Intră voievodul și paznicul.)

Prințul:

Ia, învățați-l minte pe ticălosul ăsta! I s-a dezlegat limba!

(Cei doi îl prind pe clovn.)

Prințul:

Ce s-a întâmplat, credinciosul meu voievod?

Voievodul:

Paza noastră, care străjuiește hotarele de munte, a găsit jefuită o ceată de negustori, din ținuturile Poloniei. Toți negustorii au fost uciși, iar marfa furată.

Prințul:

Nu este pentru prima oară! Cine ar fi putut săvârși un asemenea jaf?

Voievodul:

Nu știu! Niciunul dintre negustori nu a scăpat cu viața! Dar din faptul că erau îmbrăcați în cămăși de zale și aveau însoțitori înarmați reiese că atacatorii sunt periculoși.

Prințul:

E blestem! În colțul nostru liniștit, s-a ivit un șarpe ticălos, care va stârni furtună și aici! Bănuiala va cădea asupra noastră! Regele se va înfuria!

(Se aude goarna.)

Prințul:

Du-te și vezi pe cine a mai adus necuratul!

(Voievodul iese.)

Prințul:

De musafiri am dus lipsă, că în rest am de toate! Împrejur numai schele, nu am timp de musafiri și de primiri, pe o vreme atât de călduroasă!

(Intră voievodul.)

Voievodul:

Au venit trimișii Regelui! Baronul Haraii cu fiul său!

Prințul:

Am intrat într-o mare belea! Baronul Haraii este palatinul regal. Regele nostru Sigismund îi încredințează cele mai dificile chestiuni, sarcinile sale cele mai delicate. Du-i în sala de banchet. Voi porunci să fie pusă masa pentru oaspeți.

(Ies amândoi.)

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană de Mihai Hafia TRAISTA

Ivan NECIUI-LEVYTKYI

CONCEPȚIA DESPRE LUME LA POPORUL UCRAINEAN. SCHIȚĂ DE MITOLOGIE UCRAINEANĂ

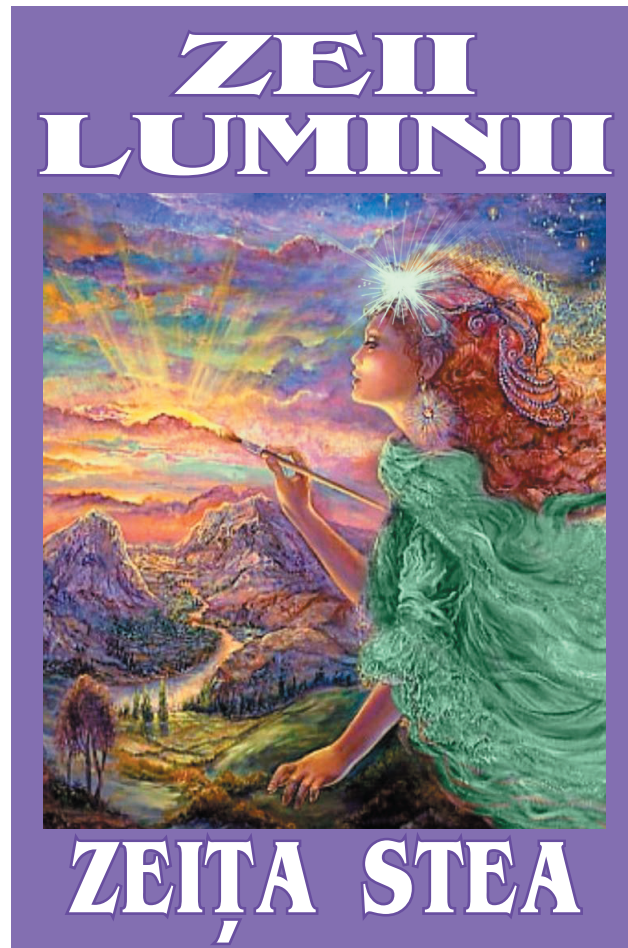
(Continuare din nr. 32)

În colinde, steaua este descrisă ca o domnișoară, ca o fiică, fiind înfățișată astfel încât, prin culorile folosite, zeița Stea poate fi recunoscută imediat în acea domnișoară din colindă. Imaginația populară a sesizat nuanțe subtile în culorile folosite pentru a descrie Steaua, care nu mai erau atât de strălucitoare, precum cele ale Soarelui: aici ea apărea mai puțin aurie, mai mult argintie, cu mai multă strălucire de smarald și mărgăritare. Întrucât roua cade pe stea, imaginația populară nu a omis și această însușire a stelei. În general, tipul zeiței Stea este perceput astfel: Steaua este o domnișoară tânără, care are un iubit. Ea se plimbă prin grădină, culege pene de păun, le pune în mână și își face din ele o cunună. Poartă un corset de mătase, o rochie înfioată, pantofi de marochin, un brâu cu lanțuri de argint, cizme galbene cu piteni de argint, inele de argint și de aur.

Are la gât un colier de coral, iar capul îi este acoperit cu o maramă sidefie sau de muselină. Uneori, ea îmbracă o rochie verde și pune cunună verde. Cunună pe care o poartă Steaua este fremătătoare – e o cunună care freacă mereu. Adunând la un loc toate aceste culori, verzi, sidefii, de coral, mai mult argintii, decât aurii, parcă o vedem pe splendida Stea în strălucirea ei verzui-sidefie, cu lumina ei scilpitoare mai mult argintie, decât aurie. Colierul roșu pe care îl poartă tână reprezintă cerul roșu la răsăritul soarelui, în zori. Și zeița Aurora avea un veșmânt roșu larg și degete trandafirii. Steaua se îmbracă în veșmântul său în curtea stăpânului, în odaia cea mare și frumoasă, se îmbracă pentru a merge la biserică duminică dimineața și i se laudă iubitului său, pentru ca acesta să vină la ea duminică dimineața până la răsăritul soarelui: atunci el ar vedea frumoasele ei veșminte.

Într-o colindă, se spune, pur și simplu, că fata cea frumoasă a intrat în biserică, de parcă ar fi răsărit o stea, atât era de strălucitoare. Într-o imagine foarte poetică, este descrisă Steaua așteptându-l pe iubitul său: ea așteaptă ca dragul ei să apară de sub soare, ridică stăvilare din veșmintele ei scumpe,

construiește poduri, sădește viță-de-vie, îmbracă grădinile în țesături scumpe, împrăstie pe câmp perle mărunte. Aici este descris un tablou superb dinaintea de răsăritul soarelui, la fel cum în zori, dis-de-dimineață, câmpurile sunt presărate

cu perle de rouă, livezile și pădurile se acoperă cu picături mărunte de rouă, ca și cum ar fi o țesătură scumpă. Roua dătătoare de viață face ca livezile și vița-de-vie să crească și să fie roditoare.

Deoarece roua cade în zori, zeiței Stea îi sunt atribuite multe astfel de însușiri, care se referă la vin și la apă. Astfel, în colinde, se cântă că fata cea frumoasă păzește strugurii sau, pur și simplu, vinul din ulcioare: sosesc în zbor păsările raiului, ciugulesc strugurii verzi, varsă vinul. Iar fata sădește din nou via, păzește în livadă merele galbene, grâu de primăvară și, în același timp, ridică poduri și stăvilare; se pornește vântul, îi smulge cununa din pene de păun și o aruncă în Dunăre, unde o găsește un pescar tânăr și i-o aduce.

Toate aceste imagini indică faptul că Steaua are legătură cu roua, cu apa cerească, ce cade în zori pe pământ, ca și cum s-ar revărsa dintr-un vas o apă, datorită căreia cresc strugurii și devin suculenți, dau în pârg merele în livadă, crește grâul pe câmp. În imaginea zeiței Stea sunt demne de remarcat trăsăturile ucrainene naționale. Zeița Stea apare sub chipul țărănuței ucrainence, și poate chiar a cneaghinei de demult, care poartă corset, un colier, cizme galbene, o cunună din pene de păun. Și azi fetele din Kanivșcina își împodobesc capul cu pene de păun, cu pene crețe de rățoi și pene de pe gușa găștii, vopsită cu vopsea verde cerată. Și un lucru mărunț ca acesta arată faptul că naționalitatea ucraineană nu este ceva de ieri, de alaltăieri, întrucât miturile s-au format de-a lungul vremurilor.

În imnurile vedice hinduse și în mitologia greacă, Steaua apare mereu în chipul unei femei, ca mamă, soră a soarelui, soție sau iubită a lui. Vechii greci credeau că Steaua stă pe un tron de aur, îmbrăcată în veșminte de culoare roșie și aurie și are degete roz, după cum se spune și în colindele ucrainene, că fata cea frumoasă stă pe un scăunel sau pe o farfurie de aur, poartă un colier roșu, cizme sau pantofi galbeni. În mitologia lituaniană, steaua de dimineață, Ausrine, este fata care îi aprinde focul Soarelui, iar steaua de seară, Vakarine, stinge focul și îi așterne patul Soarelui.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană
de **Cristina SILAGHI**

(Continuare din nr. 32)

Toată lumea vedea că perechea asta nu e nici potrivită, nici frumoasă, că tână mireasă nu simțea pic de chemare către ursitul ei, că era o unealtă oarbă în mâna altcuiva, dar șipul de rachiu dres cu miere, care trecea fără răgaz din mână în mână, risipi degrabă aceste gânduri, înmuie inimile, îi făcu pe toți mai îngăduitori, și un fel de mulțumire generală își făcu loc pe fețele tuturor, dezlegând codeala limbilor.

Boierul și cucoana primiră să vină la nuntă, îi binecuvântă pe tineri, și ceata nuntașilor se îndreptă spre bucătăria conacului, unde se încinse cu mare zarvă o horă.

Toată încordarea și zăpăceala de până atunci, toată stânghereala care nu-i părăsise nicio clipă pe oaspeți în saloanele luminoase pieriseră ca prin farmec și atmosfera se schimbă aici cu desăvârșire. Nuntașii începură să vorbească de-a valma, glasurile turuiau răsunător; vreo câțiva înfiripară în voie un cântec, iar cei prinși în horă zdupăiau cu atâta foc în podea, încât nici ei singuri nu mai auzeau ce spun.

Prin larma asta abia mai răzbea glasul subțire și plângăreț al unei viori și viersul¹ armonios al unui țambal țigănesc. Glasul subțire al viorii își croia drum anevoie prin vălmășagul de voci înfierbântate, de tropăituri și târșăituri de picioare, zbura ba trist, ba vesel prin mijlocul nuntașilor, ademenindu-i parcă spre el.

Nu trecu mult și toți i se supuseră aproape fără să vrea; nuntașii, până mai adineauri oameni așezați și la locul lor, se înlănțuiră într-un adevarat vârtej. Bărbații înalți și voinici, cu fețele arse de soare și de vânt, cu mâinile ca de fier, se roteau vijelios, prinși laolaltă cu fete și femei.

Fețele supte și triste ale femeilor strălucneau, tulburate de o bucurie sălbatică, iar fetele își lăsau tăcute capul pe pieptul flăcăilor.

Zi-i, mă, zi-i! – striga Petro în răstimpuri către muzicanți, dar arcușul și ciocănelele treceau peste coarde nici mai repede, nici mai încet, și ei priveau aproape nepăsători la vârtejul dezlănțuit de melodia lor.

Zi-i, mă, să joc! Să joc și eu o dată! Că n-am decât o singură nepoată! – tună Petro, și glasu-i puternic cetlui odaia mare, luminoasă, ca într-o panglică de argint înnegrit, încât și lumina tremură ... Îl cuprinse din senin o jale nespuse. Numai el era singur pe lume, fără pereche, numai el n-a avut niciodată nevastă, nici copil. Numai el era singur... singur, așa cum stătea acum, aici. Și glasul lui făcu iarăși ocolul încăperii și se sparse de pereți într-o desperare fără de margini: – Să joc și eu o dată!...

Trupul lui înalt și drept ca un stejar îi întrecu pe toți, iar pe fața care i se luminase, cu fruntea albă și îngustă, cu părul lung pieptănat pe spate și căzând pe umeri, se citea deslușit toată starea lui sufletească. Un curaj nesăbuit, izvorât într-o clipă neobișnuită, și tristețe.

Anna, slujnica boierului – camerista – stătea retrasă într-un colț, aproape de lampă, trasă la față, semănând cu o statuie de bronz, și urmărea neclintit o pereche prinsă în joc, cu ochii ei mari, tulburați, plini de o durere mută.

Mireasa juca cu vătășelul Myhailo și ținea ochii închiși. De ce?... De ce?... Cine închide ochii atunci când îl are pe Myhailo înaintea?

Anna se uită la el cu răsuflarea tăiată. Apărea ba ici, ba colo... ba dincolo... Chipul luminos al flăcăului îi lua vederea... Așa ca aurul... Simți cum i se ridică un nod în gât și o înăbușă. Ea nu avea nimic comun cu vârtejul care clocotea aici, în fața ei, și o chema ca o ispită. Ea era doar o slujnică săracă. Glasul viorii sună ca un strigăt de durere în sufletul ei trist. Putea să plângă, doar atât. Și ea plângea fără lacrimi ...

O durere mută îi sfredelea pieptul, iar țambalul și vioara pătrundeau tot mai adânc în sufletu-i amar. Astăzi abia dacă o mai băga cineva în seamă ...

– Anno, jucăm! – îi izbi deodată inima, glasul puternic al lui Petro. – Ce-mi stai ca o stană de piatră? – și, oprindu-se înaintea ei, o prinse de mână și o trase în joc.

Anna nici nu zămbi. Se duse, cum s-ar fi dus la o luptă. Glasul trist, mândios al viorii izbucni cu frenezie în urma lor, apoi îi înlănțui parcă pe vecie ...

Mai erau încă doi oameni care nu împărțeau astăzi bucuria celorlalți. Dokia, care de durere că fata îi părăsește atât de repede casa, se făcuse pământie la față, și tatăl vătășelului Myhailo, bătrânul Ivonika Fedorciuk. Stăteau amândoi triști într-un colț, pe o laviță. Dokia suferea nespuse de mult la gândul că rămânea „orfană”; în afară de asta, vedea bine că viitorul ei ginere nu era nici flăcău răsărit, nici arătos, și că Parasenka acceptase să se mărite cu el numai ca să-i facă ei pe plac. Câteodată se trezea ceva în ea, ca o mustrare de cuget. Dar când pica cu ochii pe mutra lui Vasyl, care, beat, ba juca de unul singur,

¹ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuc – ghiersul

ba striga, ridicându-și mâinile în sus ca pentru o poruncă, ba râdea sau cânta, atunci își aduna amenințătoare cutele de pe frunte și își încleșta dinții să nu geamă de durere. „Todorika nu-i bețiv – se mângâia ea – Todorika e băiat bun. Și dacă nu-i nici răsărit, nici arătos, în schimb e cumsecade. Parasenka n-o să aștepte până în crucea nopții să i se întoarcă acasă bărbatul bețiv, nici n-o să aibă necazuri. El o s-o cruțe. Apoi, are și pământ... Pământ neipotecat... O s-o ducă bine cu el. Bun e Dumnezeu, o da Dumnezeu ca ea, porumbița mea dulce, s-o ducă bine!”

Bătrânul Ivonika era și el puțin beat astăzi, însă beția lui avea ca sămbure fie o mare bucurie, fie un mare necaz.

De îndată ce se încinsese jocul, veni pe nesimțite către Dokia, cea mai apropiată și cea mai bună vecină a lui, îi făcu un semn prietenos din cap și spuse cu jumătate de glas:

² Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – Atuncea

– Dokie... cumătră... toți sunt veseli azi, dar nimeni nu știe ce-i în inima mea!

– Da-n a mea, cumetrel! În a mea crezi că-i mai bine?... Ei, Doamne sfinte... Doamne! – și, oftând greu, din adâncul pieptului, îi făcu loc pe laviță lângă ea.

– Dar tu ce mai vrei, Dokie? Doar îți măriți fata! Femeia clătină din cap și zâmbi amar.

– O mărit! O mărit pe porumbița mea dragă! – răspunse ea, coborând glasul și rostind rar și apăsător fiecare cuvânt. În vreme ce spunea asta, întoarse capul spre fiică-sa, care juca, și o privi de parcă ar fi stat întinsă pe laviță, moartă.

– Atunci², eu ce să mai zic? Știi doar că nu mi-am dorit nimic mai mult pe lumea asta decât pe Parasenka ta pentru Myhailo al meu! Ea o să fie așa cum ești și tu! Gospodină vrednică și cinstită! Știe să facă de toate, le știe rostul la toate. Casa ei o să fie pahar. Pământurile noastre

³ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – înourată

se învecinează, învelesc laolaltă toată valea și vlagă au amândouă la fel. Ce rodește pe ele e la fel de frumos, o mândrețe de rod. Vitele noastre sunt cele mai frumoase din sat, iar cinstea noastră, Dokie, cinstea noastră e cunoscută în tot satul! Of, Dokiiko! – strigă el îndurerat, și lovi cu pumnul în masă. Eu te respect, te respect și mă închin ție, că tu ești fruntea gospodinelor din sat, și toți știu asta... Dar de ce n-ai vrut s-o mai ții pe Parasenka încă vreo trei ani pe lângă tine?

În loc de răspuns, ea arătă cu o privire înnorată³ înspre Vasyl, iar peste câteva clipe adăugă aproape cu mândrie:

– Sunt bolnavă. Moartea n-o să mă ocolească când mi-o veni ceasul...

(Va urma)

Adaptare de **Natalia BURDUJA**

(Continuare din nr. 32)

III

Lângă clădirea școlii profesionale, la adăpost, e vânzoleală. Cu mâinile băgate la subsuoară, băieții se îmbrăncesc unul pe altul, se îngămădesc, țopăie ca să se încălzească cumva. Iar în părculeț, ascunși în spatele statuii lui Stalin, elevii din patronat vând unor femei porția de pâine de aseară, ca să facă rost de bani pentru tutun sau obiele călduroase. Peste noapte, bucățile de pâine s-au mai uscat și nu mai atârnă două sute de grame. Femeile cântăresc pâinea în palmă, se codesc. Vândătorii țopăie și dărdăie de frig. Buzele li s-au învinețit, ochii lacrimează.

- Și cât e aici? – întreabă o femeie.
- Două sute de grame, tanti, cu bătaie!
- Și cât ceri pe ea?
- Treizeci, tăntșorule.
- Da’ cu zece n-o dai?
- E-he-he!

Iar gerul frige, de ți se lipesc genele. Cu toate astea, nimeni nu intră în școală: mai întâi, pentru că până la careu nu sunt lăsați să intre, iar în al doilea rând, toți îl așteaptă pe Vasyl Tyta, prostănacul orașului. Iote-l că vine. Într-o veche manta nemțească cu guler de catifea jerpelită, cu o panglică roșie de-a curmezișul căciulii... Gloata de elevi de la profesională se urnește și, gălăgioasă, îi iese în întâmpinare. Dar Ihorko rămâne lângă perete. Are buzunarele umflate – îndesase în ele obielele. El a înghețat atât de rău, că i s-au lipit buzele.

– Trăiască partizanul! – strigă băieții în întâmpinarea lui Tyta.

– Ura-a-a! – zbiară toți.

Tyta se oprește, ia o poziție de drepti regulamentară și duce la tâmplă mâna roșie și murdară. Are ochii înspăimântător de serioși, buzele strânse.

- Băieți, da’ el e desculț! – observă careva.
- Ura-a-a!

– Tyta, ia hai și atacă „Tiger”¹-ul! – îi propune Vasiuta Skoryk.

Prostănacul ridică în sus un deget chircit.

– *Aimomient!*² – și se cațără desculț pe tancul înghețat, rămas în mijlocul străzii cu țeava tunului înfiptă într-un troian.

– Adunarea la careu! – se strigă dinspre școală, și elevii de la profesională, părăsind distracția, aleargă tropăind spre platou.

... Grupele se aliniază în grabă, căci toți vor să ajungă cât mai repede la cantină. Ihorko a și uitat că i-au înghețat picioarele – se ridică pe vârfuri ca, peste căciuli, să-l zărească pe instructorul politic. Iată-l. Dumnealui stă în mijlocul platoului cu maiștrii și profesorii. Toți sunt îmbrăcați în negru, iar dumnealui poartă o manta gri cu centiron. Îi spune ceva lui Poluleak și zâmbeste.

Și iată că de după stiva de scânduri din curte apărură directorul școlii profesionale Sahațkyi. El apare mereu pe neașteptate, așa că, pentru o clipă, toți au încremenit – și elevii, și maiștrii. Iar Valeri Maksymovyci – nu. Oho!

– Școală, dre-e-pti! – zbiră instructorul cu pregătirea militară Vitkovskiy, lipind strâns de coapsă proteza mâinii stângi.

Careul amuți. Capetele se întoarseră brusc spre dreapta, însă multe căciuli rămaseră pe loc... Și a lui Ihorko la fel.

– Alinie-e-rea! – și trei sute șazeci de nasuri s-au contopit din nou într-un singur șir, purtând pe căciuli urmele steluțelor în cinci colțuri.

– Bună dimineața, elevi ai școlii profesionale! – spuse directorul încet, pentru a-i obliga pe toți să asculte ce spune.

El are gâtul gros și scurt, obrații îi atârnă pe guler – roșii, frecați de stofă, iar ochii îi are sașii, care privesc în toate părțile, de aceea fiecărui elev i se pare că directorul se uită chiar la el, și toți se simt cam stingheri.

– Să-tră-tov-drector! – urlă careul, răbufnind într-un nor de abur alb.

Începu inspecția de dimineață. Iar apoi întreaga școală porni spre cantină.

– Cu cântec înainte marș! – comandă profesorul de sport Vitkovskiy.

Și elevii de la profesională începură pe diferite voci, deșirând cântecul până la coada lungii coloane și zbierând din toți rărunchii:

*Eu m-am născut mitralior
Și tot mitralior muri-voi!...*

După aceea, cei din față începură altă strofă, mai tragică, despre soarta mitraliorului, dar la urmă mai tărăgănu vesel din prima

...lior muri-voi!...

Lângă cantină, coloana rupse rândurile: unii se uitau prin geamul unde se tăia pâinea, ca să observe cu cât îi înșeală la cântar, alții se buluceau în fața bucătăriei și strigau prin ușa deschisă:

- Zinka, dă-ne carne!
- Hei, Podoleak, aruncă-mi un coltuc. Că eu, când am fost de serviciu, ți-am... Ți-aduci aminte?

Ihorko aștepta la rând să intre în sala de mese, că grupa lui intra întotdeauna după primele două. Dar azi, nu-ș’ de ce, nu-i lăsau să intre. Prin geamul acoperit de perdea se auzea dinăuntru zăngănitul farfuriilor de tablă, apoi țipă cineva, și în sală se stârni tărațoi – căzu bufnit o laviță pe podea, după colț zăngăni o fereastră, și pe gheața de lângă perete se împrăștiară cioburile geamului ei.

Cei de afară tăcură. Și dintr-odată ușa cantinei se trânti cu zgomot de perete, din aburul dens începură să se ivească elevi, roșii la față, furioși.

- Nu vă duceți să mâncați, fraților! – strigă careva.
- Până când o să ne fure?!
- Ne dau lături...
- Nu intrați, băieți!

Mykola Cimutyk din grupa a treia, vestit în toată școala pentru cât de meșter e la fluierat când se cântă despre „biata privighetoare” ce „cântă cu jale”, își vârî în gură patru degete la fel de murdare ca ale lui Tyta și șuietă prelung. Gloata hohoti nervos, se legănă dintr-o parte într-alta. Pe Ihorko îl striviră dureros de perete, îl îmbrânciră prin ușa udă de aburi, și el se pomeni în sala de mese. În înghesuială, văzu în fața lui mutra lui Vasiuta care-și rânjea dinții știrbi:

– Intrați, băieți, – mormăia Skoryk speriat. – O să ne dea mâncare mai deasă! O să ne dea ceva mai bun... Intrați! Să știți că ne dă ceva mai bun... Eh, tâmpiților...

– Leși! – gemu răgușit Ihorko și încercă să-și elibereze mâna, ca să-l împingă pe Vasiuta, dar nu putu: era prinsă. – Vrei să fii lăudat, moacă, ieși afară!

Și deodată, zărintu-l pe instructorul politic, tăcu. Valeri Maksymovyci se afla în partea opusă a cantinei și, cu mâna pe după centiron, zâmbea din spatele administratorului. Cu mâinile desfăcute în lături, acesta se agita între mesele răsturnate și ușă, striga ca scos din minți:

– Stai! Unde te-mpingi?... Lăsați-ne să ridicăm mesele... Ce-i asta?... Valeri Maksymovyci... Tovarășe instructor politic...

Apoi Ihorko iar fu împins. Din spate, cineva strigă speriat: „Directorul!”, și toată grupa se mișcă de-a-ndăratelea spre ușă, tropăind în antreu.

Se făcu liniște.
– Ce se întâmplă aici? – auzi Ihorko și abia atunci îl văzu pe director. Stătea lângă instructorul politic, cu capul plecat amenințător și cu mâinile la spate. – Te întreb pe dumneata, Valeri Maksymovyci...

Instructorul politic făcu un pas spre el și încetă să mai zâmbească.

– Același lucru am vrut să întreb și eu.
Sahațkyi săltă brusc capul, încât i se văzu rosătura roșie, făcută de guler.

– Dumneata nu înțelegi că asta-i o revoltă, o diversiune politică?...
Valeri Maksymovyci zâmbi subțire.

– Nu înțeleg... Mie mi se pare că e doar un protest al celor care sunt furați.

– Ah, așa deci... – suflă Sahațkyi și deodată țipă atât de tare, încât Ihorko se cutremură. – Ai venit aici să-mi faci ordine, nemerni...!

Ihorko încremeni: Valeri Maksymovyci se aplecă brusc în față și duse mâna pe lângă cureaua la buzunarul drept.
– Ce-ai spus?! Eu nemer... Ah, șobolan ce ești...
Directorul își proțâpi capul și spuse foarte încet:
– Ușurel, tovarășe e-erou. „Mâna pe armă” – i-a trecut vremea... Urgent, să fie convocat biroul!

Acestea zicând, Sahațkyi se suci pe călcăie și porni spre ușă. Ochii lui sașii se umplură de sânge și se făcură tulburi ca la orbi.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană de **Corneliu IROD**

¹ „Tiger” – marcă germană de tanc din Al Doilea Război Mondial. (C. Ir.)

² aimomient (germ., corect ein Moment) – un moment. (C. Ir.)

PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET

„Cu mâinile mele îmi câștig existența, iar, în rest, îl caut pe Dumnezeu” – Vasile Anișorac, fost ceferist, în prezent, preot misionar

Duminică de duminică, precum și în zilele de sărbătoare, îmbracă sutana de preot, însă, în viața de zi cu zi, a purtat ținuta de ceferist. Este povestea unui ucrainean, stabilit pe meleagurile bănățene de prin anul 1969, care, timp de 40 de ani, a lucrat la Regionala CFR din Timișoara, dar chemarea lui Dumnezeu l-a determinat ca la vârsta de 37 de ani să se înscrie la Facultatea de Teologie și să devină preot.

Mihaela Bumbuc (M.B.): Se spune că meseria este „brățara de aur”, profesia dumneavoastră a fost la fel?

Preot Vasile Anișorac (Pr. V.A.): Dumnezeu, în planul său, îi are în vedere pe toți, mă gândesc că eu am avut parte de mai mult, pentru că de 26 de ani sunt și preot. Calea pe care am ales-o a fost pentru a-l mulțumi. El m-a salvat de la moarte, și nu doar o dată, ci de mai multe ori.

Pe Părintele Vasile Anișorac îl cunosc de mai bine de două decenii, din pură întâmplare, am ajuns să fim vecini de cartier, când abia descopeream orașul de pe malul Begăi. Tot atunci, părinții mei, aflați în vizita de casă nouă, la Timișoara, m-au prezentat părintelui, fiind consăteni din localitatea Bistra, județul Maramureș. Fiica mea, Melisa, și acum își aduce aminte de gustoasele cireșe de mai, din curtea lui. Cireșe la care poșteau toți copiii din cartier și niciodată nu erau dojeniți că rup crengile sau florile de lângă gard. De altfel, așa am ajuns să luăm parte la slujbele religioase, oficiate în limba ucraineană, în subsolul Catedralei Mitropolitane, și să cunoaștem comitetul UUR Timiș și, implicit, pe noul președinte, Gheorghe Hleba.

„Dacă vorbim despre preotul Anișorac, ne întoarcem în urmă cu 22 ani, prin anul 2000, când eu am fost ales președinte al UUR Timiș. Noi ne întâlneam frecvent la sediul Uniunii Ucrainenilor și, tot atunci, am început să lucrăm pentru Biserica Ortodoxă Ucraineană. După părerea mea, el este unul dintre cei mai buni parohi din Protopopiatul Ortodox Ucrainean din Lugoj. Împreună cu el am fost în audiență la fostul Mitropolit al Banatului, IPS Nicolae Corneanu, să cerem un spațiu pentru rugăciune. Așa am primit capela din subsolul Catedralei din Timișoara. Părintele Anișorac a slujit o bună perioadă de timp fără a fi plătit, toți banii care se strângeau fiind adunați pentru viitoarea biserică ucraineană, astfel am reușit să începem construcția bisericii din lemn. Acum, ne mândrim cu un impunător lăcaș de cult, realizat după modelul celor din Ucraina, a cărui construcție a început în anul 2010, iar sfințirea a avut loc sub oblăduirea preotului actual, Cristian Popovici, în anul 2020. Părintele Anișorac împreună cu familia lui au contribuit și la cumpărarea a două clopote pentru biserica noastră. Același lucru l-am făcut și eu cu familia mea, am achitat un clopot pentru zvonite”, a declarat președintele Filialei UUR Timiș, Gheorghe Hleba.

Și pentru a nu mă abate prea mult de la portretul pe care am ales să-l conturez pentru acest număr al revistei „Ecouri Ucrainene”, voi reveni la firul poveștii... parohul Vasile Anișorac a simțit chemarea lui Dumnezeu din fragedă pruncie: când avea doar cinci anișori, pe piept i-a apărut un chist, iar mama lui nu știa cum să-l trateze și ce să facă, rugându-se la Dumnezeu fie să-l salveze, fie să-l cruțe de chinul durerii.

– Așa se face că, într-o după-masă, am adormit și am visat că au venit la mine trei oameni îmbrăcați în alb. În vis, aceștia mi-au vindecat chistul. Când m-am trezit și i-am povestit mamei că au fost în casă doi bărbați și o femeie și mi-au curățat rana din piept a rămas uimită și nu înțelegea cum de un copil atât de mic poate să viseze așa ceva. În zilele ce au urmat, a observat că inflamația a început să se vindece. Și acum mai am pe piept semnul din copilărie – mărturisește preotul Vasile Anișorac.

Acesta mi-a relatat că provine dintr-o familie de ucraineni de religie ortodoxă, din nordul țării. Cu toate că mergea la biserică de mic copil, când a crescut mai mare se întreba frecvent: „Există sau nu Dumnezeu?”.

– Îmi mai spuneam: «Doamne, dacă ești, dă-mi un semn, să nu stau degeaba la biserică». Alți tineri jucau fotbal, iar eu stăteam mai mult pe la biserică, îmi amintesc și acum de preotul din sat, Andrei Dutca, cum ne preda orele de religie, cu toate că era interzis în acea vreme.

Tatăl și bunicul său erau de profesie ceferiști, așa se face că, într-o vacanță de vară, s-a angajat sezonier la calea ferată, pentru a curăța iarba dintre șine. Într-una din zile, fără să realizeze, s-a abătut de la traseul stabilit pe o altă linie, pe care venea un tren de marfă.

– M-a lovit locomotiva, m-a băgat sub tren... Am leșinat câteva minute, dar când mi-am revenit, am văzut vagoanele cum treceau unul după altul, atunci am început să mă rog la Dumnezeu să nu ajung o povară pentru familia mea și să rămân cu mâinile și picioarele intacte. După ce a trecut trenul, m-au dus la dispensarul din Petrova. Acolo, era un veteran de război care mi-a cusut rana de la cap și m-a tratat. De atunci, nu am lipsit de la nicio liturghie.

În timpul interviului, l-am întrebat de ce nu a optat pentru Seminarul Teologic, ci a ales Liceul CFR din Timișoara?

– Pe ucraineni nu-i lăsau să învețe teologia, pentru că era românizarea. Așa au fost vremurile în perioada comunismului. Preoții ucraineni au mers la studii prin Vicariatul Sârbesc, după care au trecut la biserica noastră. Și eu am încercat, dar nu am reușit.

După finalizarea Liceului CFR, s-a îndreptat din nou spre teologie, în Timișoara, dar n-au fost locuri disponibile. Nu a abandonat ideea de a deveni preot, iar, mai târziu, a dat examen la Facultatea de Teologie din Sibiu. Acolo, au fost 60 de concurenți pe două locuri și a reușit să treacă cu brio de examenele riguroase, însă, din păcate, nu a putut fi declarat admis pentru simplul fapt că nu era absolvent al Seminarului Teologic. Cu toate acestea, nu a renunțat la visul său, iar după Revoluția din 1989, a intrat la secția de teologie din Arad.

M.B.: După atâtea eșecuri, cum de nu ați renunțat la Facultatea de Teologie?

Pr. V.A.: În tinerețe, deseori mă rugam și spuneam: «Dacă este voia lui Dumnezeu, atunci am să intru la Facultatea de Teologie!». Și la 41 de ani am reușit să termin facultatea, după care am fost ajutat de parohul din localitatea Covaci, și el, de profesie inginer. Împreună cu el am ridicat acolo o biserică și, tot atunci, am început să-i ajut pe ucrainenii din Timișoara, și nu numai. Cât îmi stă în putere, ajut în continuare Biserica Ortodoxă Ucraineană, dar și alte parohii românești, acolo unde sunt chemat merg cu bucurie.

M.B.: Cum ați reușit să îmbinați cele două profesii?

Pr. V.A.: Toată săptămâna lucrăm la CFR, iar duminica și de sărbători, îl slujeam pe Domnul. La fel spunea și Sfântul Apostol Pavel: «Cu mâinile mele îmi câștig existența, iar, în rest, îl caut pe Dumnezeu». Am fost 40 de ani ceferist, am făcut diverse specializări și am avut mai multe funcții. Cu ajutorul Domnului, acum sunt pensionar, și de 26 de ani, de când am fost sfințit ca preot, sunt bucuros că nu am lipsit de la nicio utrenie, liturghie sau vecernie. Dumnezeu mi-a dat o soție credincioasă, împreună avem trei copii minunați și șapte nepoți, care ne binecuvântează viața.

M.B.: Copiii dumneavoastră au și ei câte două profesii?

Pr. V.A.: Și ei l-au iubit pe Dumnezeu! Primul, Vasile, a făcut Seminarul Teologic, după care Facultatea de Teologie-Istorie, a avut și o bursă de merit la Veneția, a fost profesor, iar, ulterior, a studiat informatica, domeniu în care, de altfel, și lucrează. Cel de-al doilea, Timotei, a făcut Liceul de Telecomunicații, după care a studiat la Universitatea Politehnică cinci ani. Apoi, mi-a spus: «Tată, statul nu îmi plătește a doua facultate, dacă mă ajutați, aș vrea să fac și Teologia». Am vorbit cu soția și ne-am bucurat că vrea să slujească și biserica. După terminarea facultății, a ajuns inginer la Patriarhie, ulterior, s-a întors

Preot Vasile Anișorac

Preotul Vasile Anișorac împreună cu nepoții

acasă și lucrează ca și consilier la Mitropolia Banatului, sectorul Patrimoniului și Construcții Bisericești, dar este, totodată, și preot la Parohia Ortodoxă din Fratelia, Timișoara. Fata, Maria, și ea lucrează în IT.

M.B.: Când ați intrat la pensie, ați optat pentru o parohie?

Pr. V.A.: Când am intrat la pensie, m-au rugat să preiau o parohie, aveam dreptul până la 65 de ani, dar mie nu îmi trebuia un salariu de la biserică, fie românească sau ucraineană. Eu mă bucur că pot ajuta biserica, mai ales acolo unde se construiește. Dumnezeu ne dă în schimb sănătate, iar dacă facem în fiecare zi un bine, vom fi răsplătiți pe măsură.

M.B.: Dacă ați fi din nou tânăr, ați alege același drum?

Pr. V.A.: Nu aș schimba nimic, aș alege aceeași cale. Mie mi-a plăcut meseria de ceferist, de la 14 ani am lucrat la calea ferată, cu toate că am avut acel accident, am urmat aceeași profesie. Cu Dumnezeu în suflet aș merge pe același drum. De povestit ar fi foarte multe... Pe această cale, vreau să mulțumesc Filialei UUR Timiș și președintelui Gheorghe Hleba pentru încrederea acordată. Totodată, transmit ucrainenilor din Banat, Maramureș, Bucovina și de pretutindeni: «Rugați-vă la Dumnezeu, iar El vă va da tot ceea ce este necesar pentru această viață și nu numai». Nu vreau să țin o predică, dar nu poți face nimic fără Dumnezeu. De aceea, eu sunt bucuros că am putut să-l slujesc fără a fi plătit, am avut serviciu, 40 de ani de muncă la CFR, iar acum sunt liber să merg în spitale, la copiii bolnavi, în biserici, mie nu îmi trebuie bani, Domnul mi-a dat destule: familie, casă, mașină și mulți nepoți.

De-a lungul anilor, Preacucernicul Părinte Vasile Anișorac a fost recompensat cu diplome de cinstire și distincții, una dintre acestea fiindu-i acordată în anul 2020, din partea Patriarhiei Române, în semn de prețuire și recunoaștere pentru meritele deosebite în promovarea și susținerea valorilor creștine, a familiei și a filantropiei.

Mihaela BUMBUC